

KÜRESEL DÜNYADA KÜLTÜRLER ARASI İLETİŞİM VE DEĞİŞEN MEDYANIN ROLÜ

Mehmet KARACA*

Öz

Milliyeti, dili, dini fark etmeksizin herkesin dijital ağlar başta olmak üzere çeşitli iletişim kanallarıyla birbirine kolayca ve yoğun biçimde bağlanmakta olduğu, küresel köy olarak tabir edilen günümüz dünyasında "öteki" ile karşılaşmaktan ve iletişim kurmaktan kaçınmak adeta imkânsız hale gelmiştir. Bu yoğun iletişim neticesinde dünyanın değişik yerlerinde yaşamakta olan insanlar arasındaki farklılıklar giderek azalmakta, toplumlar ve kültürler alabildiğine benzeşmekte, hatta bu durum zaman zaman ulus devletler ve yerel kültürler için bir tehdit olarak algılanmaktadır.

Toplumsal hayatımızın hemen her alanına giren internet ve değişip dönüşen medya küreselleşmenin de lokomotifidir. Günümüz çalkantılı sosyal olayları incelendiğinde medyanın bu rolü çok açık olarak görülebilmektedir. Örneğin, günümüzde sokaktaki insandan tepedeki yöneticilere kadar her kesimden bireylerin, antidemokratik uygulamalara karşı tepkilerini, demokrasi ve insan hakları alanındaki taleplerini küresel boyutta, dijital ortam başta olmak üzere medya aracılığıyla dile getirdikleri gözlenmektedir. Öte taraftan, yeni nesiller artık sadece dar aile ve akraba çevrelerinde sosyalleşmemekte, sosyal medya denilen siber ortamda küresel çapta ilişkilerin söz konusu olduğu bir dünyanın insanları ile olan iletişimlerinde sosyalleşmekte, kişilik ve kimlik kazanmaktadırlar. Dolayısıyla kültürler arası iletişimde medyanın rolü göz ardı edilemeyecek bir önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, küreselleşmenin etkisindeki kültürler arası iletişim ve bu çerçevede değişen medyanın rolü üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Kültür, İletişim, Kültürlerarası İletişim, Medya

INTERCULTURAL COMMUNICATION AND THE ROLE OF CHANGING MEDIA IN THE GLOBAL WORLD

Abstract

It has been almost impossible to avoid encountering and communicating with "other" in the recent world that is called global village and within it everybody, regardless of nation, language, religion, is connecting with each other easily and intensely through various communication channels especially digital media. As a result of this intensive communication, differences among people living in different regions of the world has been decreasing, societies and cultures has been resembling each other greatly and this condition is even being perceived as a threat to the nation states and indigenous cultures.

Changing and altering media and the internet that is penetrating almost every part of our social life are locomotive of globalization as well. As recent turbulent social events are examined, this role of media can be seen clearly. For example, it is seen that from the bottom to the top, individuals from every level of the society express their demands for democracy and human rights and their reactions against anti-democratic implementations through media, especially digital media in a global extent. Furthermore, new generations do not socialize only in a family environment, but also in a cyber place -called social media- within interactions with people of a world where global communications take place. Therefore, the role of the media in the intercultural communication has a great importance that can not be ignored.

In this study, it is focused on the intercultural communication under the effect of globalization and in this context the role of changing media.

Key Words: Globalization, Culture, Communication, Intercultural Communication, Media

* Yrd. Doç. Dr. Bingöl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Bingöl, Türkiye, mkaraca@bingol.edu.tr

Giriş

Küreselleşme kavramı günümüzde çok sık kullanılan kavramların başında gelmektedir. Başka bir ifade ile sokaktaki sıradan konuşmalarda bile “küresel bir köy haline gelmiş olan günümüz dünyasında” diye başlayan cümlelere sıkça rastlayabilmekteyiz. Pekiyi küreselleşmenin ne olduğu ya da ne ifade ettiği konusunda zihinlerimiz ne ölçüde nettir? Bu soruyu kolaylıkla cevaplamak o kadar da mümkün görünmemektedir. Zira adından da anlaşıldığı üzere, küresel çapta etkili olan ve sayısız boyutları bulunan bir olguyu bir çırpıda izah etmenin ve bu konuda zihinlerdeki bulanıklığı gidermenin çok kolay olmayacağı ortadadır. Peki ya dışında kalma imkânına sahip bulunmadığımız küreselleşme gerçeği, milletler ve kültürler arası iletişimi ne yönde etkilemektedir? Etkileri küresel çapta hissedilen olayların, değişim ve dönüşümlerin bizi sürüklediği son hangisidir; kültürler ya da medeniyetler çatışması mı, güçlülerin kazandığı, zayıflarınsa kaybetmeye mahkûm olduğu bir kültür emperyalizmi mi, yoksa herkesin eşit temsil imkânı bulabildiği veya en azından kabul gördüğü bir kültürler ya da medeniyetler diyalogu mu? Gözlenen gelişmeler, ulus ve medeniyetler için daha emin, daha geniş ve daha yaşanır bir dünya mı vaat etmektedir yoksa birtakım etnik ya da kültürel toplulukların yaşam alanının giderek daraldığı ve yok olmakla sonuçlanacak kaçınılmaz bir sona doğru gidildiği yönünde bir karamsarlığa mı yol açmaktadır? Bu konuda kesin olan bir şey varsa o da sadece sıradan vatandaşta değil, bu sahada söz sahibi olması beklenen sosyal bilimcilerde bile bir kafa karışıklığı yaşanmakta olduğudur.

Burada medeniyetler çatışması tezi ya da antitezlerinin tartışmaya açılması söz konusu değildir. Bu çalışmada yapılmak istenen, yeryüzündeki her kültürün, her topluluğun hatta her bir bireyin çok kolay bir şekilde birbirleri ile iletişime geçebildiği, dolayısıyla etkileşimlerinin kaçınılmaz olduğu bu küresel iletişim çağında, kültürlerarası iletişimde neler yaşanabileceğine dair analizlerde bulunmaktır. Bu çerçevede, en önemli iletişim araçlarından olan medya üzerinde durulması, özellikle küreselleşmenin lokomotifini konumundaki internet ağının mümkün kıldığı, yeni ya da değişen medya olarak da ifade edilebilecek olan dijital tabanlı medyanın öncelikli olarak ele alınması bir ihtiyaç olarak belirmektedir. İşte bu çalışma, böyle bir ihtiyacın neticesi olarak ortaya çıkmıştır.

Çalışmada, konu ile ilgili kavramlara açıklık kazandırma çabasından sonra, küreselleşmenin kültürler arası farklılıkları giderek yok etme ve bütün dünyayı tektipleştirme potansiyeline rağmen, egemen konumda olmayan toplumlara ait değerleri ve yerel kültürel zenginlikleri, barış, güven ve huzur içinde yaşatarak küresel dünyaya mal etmenin imkânı üzerinde durulmaktadır. Öte taraftan, bu alanda medyanın, özellikle dönüşen medyanın oynayabileceği roller irdelenmektedir.

Bu çalışma, teorik nitelikli olup savunulan fikirleri desteklemek amacıyla ilgili literatürden de yararlanılmıştır.

Küreselleşme

Yaygın bir şekilde bilimsel çalışmalara konu olan küreselleşme, hakkında onca şey yazılıp çizilmiş olmasına rağmen hala bütün yönleriyle tam olarak anlaşılabilmiş ve açıklanabilmiş değildir. Bilim çevrelerinde sıkça küreselleşme

temalı araştırmalar ve toplantılar yapılmakta, makaleler, kitaplar kaleme alınmakta, yani bu konuda yoğun bir biçimde yazılıp çizilmektedir. Ancak bunca mesai harcanmasına rağmen küreselleşme gerçeğinin ne olduğu ya da ne olmadığı konusunda, bir türlü zihinlerdeki bütün soru işaretlerini giderecek denli net bir tablo ortaya konulamamaktadır. Aslında bu ikilemin, tam da küreselleşme kavramı ile ifade edilen durumu yansıtır nitelikte olduğunu söylemek mümkündür. Zira “küresel/küreselleşme” denilen şey, bir taraftan yerküre çapında etkisi hissedilen, öte taraftan somut olarak ortaya konulamayan; ne olduğuna dair net bir tanımlama yapılamazken yok da sayılamayan adeta bir yarı varlık niteliği sergilemektedir. Böyle olunca da ne küreselliğın gerçek anlamda karakteristik yapısı ne de bu yapıya dair geliştirilen kavramlar açık ve net biçimde ortaya konulabilmektedir. Bu konuda geliştirilen tanım ve açıklamalarsa daha çok onları ortaya atan kişinin nereden baktığına, yani bakış açısına bağlı olarak şekillenmektedir.

Öke (2001:5), küreselleşmenin kimine göre insanoğlunun yakaladığı her derde deva adeta sihirli bir açılım; kimine göre ise toplumlara yabancılaşmaya, marjinalleşmeye, yeni bir sanal sömürgecilğe sürükleyen; devletlerin ellerinden servetini, egemenliğini, kimliğini çalan bir illet olarak görüldüğünü söyler. Karadereli (2005:1-3) küreselleşmenin, son yılların çok tartışılan ve her an gündemde olan konularından biri olduğunu ve hakkında çok geniş bir literatür oluşmuş bulunduğunu ancak, bu yayınların çoğunun genel duruma tarafsız akademik bir pencereden bakmadığını ifade etmektedir. Yazar ayrıca, küreselleşme kavramının bir türlü tam olarak tanımlanamamasına karşın, herkes tarafından 21. yüzyılın dünyasını kavramak için kullanılacak bir tanımlayıcı kelime halini almış olduğunu vurgulamaktadır.

Öke'nin de belirttiği gibi, küreselleşmenin ne olduğu konusunda, bir birinden oldukça farklı görüşler ortaya konmakta, hatta bunlar taban tabana zıt olabilmektedir. Küreselleşmeye dair bu ölçüde farklı, hatta aykırı görüşlerin ortaya çıkmasında ise küreselleşmenin buna müsait yapısı kadar, onu değerlendirenlerin bakış açılarının farklılığı da önemli bir rol oynamaktadır. Bu konuda çeşitli bakış açıları yakalamak mümkündür. Temel olarak, küreselleşmeye olumlu ve olumsuz bakış olmak üzere iki önemli yaklaşım ile karşılaşmaktayız. Küreselleşmeye olumlu yaklaşanların görüşlerine göre, küreselleşme dinamik bir süreçtir ve bu süreçte piyasalar, ulus devletler ve teknolojiler karşı konulmaz bir biçimde bütünleşmekte ve karşılıklı olarak birbirine giderek daha bağımlı hale gelmektedirler. Küreselleşme ile birlikte bireyler, topluluklar, şirketler ve ulus devletler dünyanın her tarafına her zamankinden daha kolay ve daha hızlı bir şekilde ulaşmaktadırlar. Küreselleşmeye olumsuz bakanlar ise bu süreç ile birlikte dünyadaki çeşitliliğın giderek azaldığını ve dünyanın gittikçe daha da homojenleştiğini öne sürmektedir. Dönüşümcü olarak adlandırılan bir diğer bakış açısına göre ise küreselleşme, tek başına taraftar ya da karşıt olunamayacak kadar çok boyutlu bir kavramdır. Dolayısı ile küreselleşmeye salt olumlu ya da olumsuz, taraftar ya da karşıt olma perspektifinden yaklaşmak yerine onu çeşitli boyutları ile derinlemesine incelemek daha yararlı olacaktır.

Erdem'e göre, yirminci yüzyılın sonlarında popüler bir kavram olmaya başlayan küreselleşme kelimesinin kökenini oluşturan global, dünya çapında/bütüne ilişkin anlamında İngilizceye bir sıfat olarak on dokuzuncu yüzyılın sonunda girmiştir. Globalleşme, çok boyutlu, ulusaşırı bir süreçtir. Bu süreç,

ekoloji, kültür, ekonomi, politika ve sivil toplum alanlarındaki gelişmeleri yan yana içerir ve artık ön planda olanın ulus devletler değil, uluslararası aktörler olduğunu gösterir. Globalite kavramı, bir “dünya toplumu” anlayışı doğrultusunda, ülkelerin birbirlerine çok boyutlu ilişkiler ağı ile bağlı hale gelmelerini ifade eder (Erdem, 2006: 389).

Küreselleşme, ortaya çıkışı, gelişimi ve beslenme kaynağı bakımından batılı bir kavram olup ona dair tartışmalarda bu yönü sıkça gündeme getirilmekte; bu kavramın, Batılı ülkelerin dünyanın geri kalanını kontrol altına almak için geliştirdiği bir söylem olduğu fikri yaygın bir kanı olarak seslendirilmektedir. Bu konudaki yayınlarda küreselleşmeden sıkça, kapitalizmin yeni bir versiyonu, yansıması ya da aracı olarak söz edildiğine rastlayabilmekteyiz. Örneğin; Yaylağül (2013:190) özü itibarıyla küreselleşmenin, kapitalizmin uluslar arası hale gelmesi olduğunu; Erkızan (2002: 62), küreselleşmenin aslında dünyayı yeniden yapılandırma isteminin ve teşebbüsünün tarihsel bir sonucu olup, Avrupa merkezli bir söylemin dünyayı yeniden yapılandırma tasarısı ve projesinden başka bir şey olmadığını; Kızılcılık (2003:19), küreselleşmenin kapitalizmin günümüzdeki boyutunu ve görünümünü ifade ettiğini, kapitalizmin diasporası, yani onun dünyaya dağılıp yayılması, dünyayı kuşatması olduğunu iddia etmektedirler.

Çok boyutlu bir kavram olan küreselleşme, özellikle siyasi, ekonomik ve teknolojik boyutlarıyla öne çıkmakta ve en çok da bu alanlardaki olgular üzerinden somutlaşmaktadır. Kongar (1997)’in belirttiği gibi, küreselleşme kavramı genelde, siyasi olarak ABD’nin, ekonomik olarak uluslararası sermayenin, teknolojik olarak bilgi çağıının, tüm ülkeleri değişik oranlarda olsa da hemen hemen aynı karşı konulmaz güçle ve aynı yönde etkilediği bir durumu ifade etmektedir.

Sınırları iyice belirlenmiş bir kalıba ve açık, net bir tanıma sığdıramayacak kadar geniş kapsamlı olan küreselleşme olgusunun anlaşılması da o ölçüde zor olmaktadır. Bek (2003:240)’in ifadeleriyle, dünya ticareti, çok uluslu şirketler ve finans bakımından ekonomik; devletin krizi ve uluslararası örgütler açısından siyasi; küresel kültür ve yerellik tartışmalarıyla da kültürel bir fenomen olan küreselleşme konusunda, sosyolojiden siyaset bilimine, medyadan kadın çalışmalarına çeşitli alanlarda yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır.

“Küreselleşme, toplumsal süreçlerin yerel veya bölgesel ölçekten sıyrılması ve dünya çapında bir ölçek edinmesidir. Böyle bir yaklaşımla bakıldığında, Roma’nın kendi kurallarını tüm Avrupa’ya yayması sosyal ve hukuki, Britanya sömürgeciliği ve ABD merkezli uluslar arası serbest ticaret dönemleri ekonomik, Hristiyanlık ya da İslam’ın Ortadoğu’dan çıkarak dünyaya yayılması dini/sosyal küreselleşmenin örnekleri olarak düşünülebilir... Küreselleşmenin genel algılanma biçimlerine bakarsak, dört ana fikir grubuna rastlarız: *yenilik*, *geçmişe dönüş*, *devamlılık* ve *dönüşüm*. Bu yaklaşımlar kendi içlerinde tutarlı bir şekilde küreselleşmeyi tanımlar ve köken araştırmasına girer... *Yenilik yaklaşımı*, küreselleşmenin kendine özgü bir yapı olduğunu ve dolayısıyla da ne geçmiş bir düzenin tekrarı, ne de başlamış bir sürecin devamı olduğunu öne sürer... *Dönüşüm yaklaşımı*’nın savunucuları (ise) küreselleşmenin modern çağ boyunca çeşitli yoğunluklarda karşımıza çıkmış ve kendini hazırlamış olduğuna inanırlar” (Karadereli, 2005:3-12).

Küreselleşme kavramı çoğu zaman, belirli fikirler, görüşler, pratikler, olaylar, teknolojiler, kavramlar vb. durumların küresel ölçekte bulunur hale geldiği; sosyal hayatın büyük bir kısmının küresel süreçler tarafından belirlendiği; dünya toplumlarının giderek birbirine benzediği ve buna bağlı olarak tek bir küresel kültürün ortaya çıktığı; dünyanın tek bir mekân olarak algılandığı süreci ifade etmek için kullanılmaktadır (Tutar, 2000: 17).

Başka bir açıklamaya göre küreselleşme, devletler ve toplumlar arasındaki karşılıklı ilişki ve bağımlılık sürecini ifade eder (Tabb, 2002:15). Zira global köy olarak adlandırılan günümüz dünyasında ulaşım araçlarının, iletişim kanallarının sayılarında, kapasitelerinde, hızlarında meydana gelen muazzam artış bütün dünyayı birbirine bağlı ve bağımlı hale getirmiştir. Artık küresel ya da yerel farkı kalmaksızın her şeye her yerde rastlamamız kolaylıkla mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla dünyanın herhangi bir yerinde ortaya çıkan bir yenilik, değişim ya da olayın etkileri lokal düzeyde kalmamakta, hızlı bir şekilde yayılarak yer küreye mal olmaktadır. Bu açıdan, kimi kaynaklarda (DPT, 2000:1) belirtildiği gibi, küreselleşmenin, uluslar, toplumlar ve yerel gruplar arası karşılıklı ilişkilerin ve etkileşimlerin genişlemesi, derinleşmesi ve hızlanması ile ilgili tüm eğilimleri ve olguları kapsayan bir süreç olduğunu söylemek mümkündür.

Küreselleşme sürecinin en önemli dinamiklerinden biri, genel olarak teknolojik alandaki gelişmeler, özel olarak da iletişim ve ulaşım teknolojisinin getirdiği olanaklardır. Teknoloji alanındaki gelişmelerin en önemlisi ise bilgi teknolojisindeki gelişmelerdir (Tutar, 2000: 27). Giddens'in ifadeleri ile küresel iletişimdeki patlama, teknoloji ile dünyanın telekomünikasyon altyapısındaki bir dizi önemli ilerleme tarafından kolaylaştırılmıştır. Fiber optik kabloların geliştirilmesi iletilen kanalların sayısını çarpıcı bir biçimde yükseltmiştir. 1960'lardan başlayarak, iletişim uydularının yayılması da uluslararası iletişimin artmasında önemli rol oynamıştır. Çok gelişmiş telekomünikasyon altyapısı olan ülkelerde, evler ve bürolar artık dış dünya ile telefon, televizyon ve internet içinde olmak üzere çoklu bağlantı içindedir. İnternet şimdiye kadar geliştirilen, en hızlı büyüyen iletişim aracı olarak ortaya çıkmıştır. Teknolojinin bu biçimleri zamanın ve mekânın yaklaşmasını sağlamıştır. İnternet ve cep telefonlarının yaygın kullanımı, küreselleşme süreçlerini derinleştirmekte ve hızlandırmaktadır (Giddens, 2008:84). Küreselleşmeyi zaman ve mekân bağlamında açıklamaya çalışan Giddens, toplumların birbirlerinden etkilenmelerinde iletişim araçlarına önemli bir işlev yükler. Çünkü iletişim araçları sayesinde küresel düzlemde bir bilgi alış verişini olanaklı hale gelmiştir (Erkızan, 2002:62-65). Globalleşme, hızla gelişen iletişim teknolojileri aracılığı ile dünyayı derinden etkilemektedir. Globalleşme ile yerel düzeyde meydana gelen bir olay binlerce kilometre uzaklığa hemen aktarılabilen, dünya çapında ilişkilerin kurulması sağlanabilmektedir (Kaçmazoğlu, 2002:221).

Görüldüğü gibi, küreselleşme ile ulaşım, iletişim ve bilişim teknolojileri arasında çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Bu teknolojilerin başta geleni, dünya çapında bir bilgisayarlar arası ağ olan internettir. Bütün dünyada herkesin her an birbirine bağlanabilmesine imkân tanıma kapasitesine sahip bir iletişim ve bilişim teknolojisi olan internet küreselleşmenin lokomotifidir. "Küreselleşmenin her bir boyutu bir enformasyon ve iletişim altyapısı gerektirir. Küreselleşme ile birlikte bankacılık, finans, sigorta ve reklamcılık hem

küreselleşmenin temel bir unsuru haline gelmiş hem de bu hizmetler bütün dünyaya yayılmıştır (Yaylagül, 2013:196)”.

Robertson (1999:89)’a göre bir konu olarak küreselleşme, en genel anlamıyla dünya düzeni sorununa kavramsal bir giriştir. Dahası, küreselleşme, geleneksel olarak disiplinler arası yaklaşıma belirgin bir şekilde gereksinim duyan bir fenomendir. Başta da ifade edildiği gibi küreselleşme, hakkında ne kadar çok şey söylenirse söylenir, son sözün henüz söylenmemiş olduğu hissinden kurtulamadığımız bir olgu. Bu durum onun çok boyutluluğundan ve adı üstünde küresel (dünya çapında) oluşundan kaynaklanmaktadır. Dolayısı ile Robertson’ın da belirttiği gibi, disiplinler arası çalışmalarla araştırılması, en azından her bir disiplini ilgilendiren boyutlarının ayrı ayrı ele alınıp incelenmesi gerekmektedir. Küreselleşme olgusunun daha anlaşılır biçimde ortaya konulabilmesi ancak bu tarz ve geniş kapsamlı çalışmalarla mümkün olabilecektir.

Sonuç olarak kısaca, dünyanın her yerinde var olabilmeyi mümkün kılan bir dünya düzeni ya da fikri olarak da ifade edebileceğimiz küreselleşme hakkında daha çok şey söylenebilir, ancak bu çalışmanın temel konusu olmadığından burada küreselleşme ile ilgili olarak yapılan bu kadar açıklama ile yetinmek daha uygun görünmektedir.

İletişim

Sözlüklerde, duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması; bildirişim, haberleşme, komünikasyon; bilgi ve deneyim alışverişi (TDK-Sözlükler) gibi ifadelerle tanımlanan iletişim, konu ile ilgili yayınlarda birbirinden farklı çok sayıda tanım ile aktarılmaktadır. İletişimi genel olarak, bireyler arasında bilgi, fikir, duygu, beceri vb.nin simgeler kullanılarak iletilmesi (Mutlu, 1998:168) veya kısaca, bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci (Dökmen, 2003:19) şeklinde tanımlamak mümkündür. İnsanların bir arada yaşamasının getirdiği vazgeçilmez ihtiyaçlardan olan iletişim, düşünce ve duyguların, bireyler, gruplar ve toplumlar arasında söz, beden dili, yazı, görüntü vb. aracılığı ile değiş-tokuş edilmesini sağlayan toplumsal etkileşim süreci (Yüksel, 2007: 6) şeklinde de tanımlanabilir.

İletişim denilince, ilk olarak iletişim araçları ve onlarla kurulan bağlantılar akla gelse de çeşitli sesler, hareketler ya da simgeler aracılığıyla sağlanan haberleşme ve bilgi aktarımından, duygusal bağlarla sürdürülen arkadaşlık ve aile içi ilişki tarzlarına kadar, insanlar arasında gerçekleşen her türlü duygu, düşünce ve enformasyon paylaşımı bir çeşit iletişim olarak kabul edilmektedir.

Kişi içi iletişim olarak ifade edilen, bireyin kendi kendisi ile iletişiminden söz edilebilmekle birlikte, genel olarak iletişim olayına çift yönlü yani en az iki birim arasında karşılıklı olarak cereyan eden bir süreç olarak bakılmaktadır. İletişim olgusunun bu çift yönlü ya da karşılıklı özelliği sebebiyle iletişim daha çok kişiler arası veya kişi ile çeşitli birimler arası iletişim olarak ele alınmakta ve iletişim olayı karşılıklı mesaj alış verişi üzerinden değerlendirilmektedir. Tabak (1999)’ın belirttiği gibi, bireyler ya da gruplar arasında karşılıklı güvene dayalı ilişkiler ağı oluşturan, bilgi ve duyguların paylaşılmasını amaçlayan çift yönlü etkileşim süreci, “kişilerarası iletişim” olarak ifade edilmektedir.

Bireyler arasında kurulan iletişimin tarzını, sonuçlarını ve etkili olma derecesini belirleyen çok çeşitli faktörler bulunmaktadır. Söz konusu faktörler iletişim sürecini doğrudan veya dolaylı olarak, az ya da çok, olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Yine bu etkenler neticesinde iletişim süreci etkili bir tarzda yani amaçlanan hedeflerin gerçekleşmesini sağlayıcı tarzda gerçekleşebileceği gibi, tersi bir sonuç da elde edilebilir. Siyez (2010:71-76)'in ifadeleri ile iletişim sürecini olumlu veya olumsuz olarak etkileyebilecek temel faktörler arasında kişisel özellikler, algı, duygular, kültür ve fiziksel çevreyi sayabiliriz. Kişilerarası iletişim, -iletişime geçen kişilerin sahip oldukları- kültüre göre önemli farklılıklar gösterebilmektedir. Beden dili, değer yargıları, bakış açısı gibi iletişimde önemli olan pek çok faktör kültüre göre farklılaşmaktadır.

İletişim gerçeğinin insanlık tarihi kadar eski olduğu, en azından sosyal hayatın var olduğu her anda ve her alanda iletişimin de var olduğu düşünülmektedir. Ancak iletişim olgusunun varlık sahasına çıkışı çok eski olsa da araştırmalara konu edilişi oldukça yeni sayılmaktadır. Alemdar (2001:253-276)'ın ifadeleri ile aktaracak olursak; insanlar için varlığı ve önemi çok eskilere dayanmasına rağmen iletişimin özel ilgi alanı haline gelmesi yaşadığımız yüzyılın yeniliğidir. Bugün iletişim konusu önem kazanmıştır derken iki şey kastediyoruz. Birincisi iletişim eskiye oranla gerçekten daha çok insanı ilgilendirmektedir. İletin yayılması, öğrenilmesi artık çok sayıda insan için söz konusudur. Dünyanın neresinde olursa olsun insanlar artık iletişim olgusuyla iç içe yaşamaktadırlar. İkinci nokta, iletişimin ne olduğu konusuna ilginin artmasıdır. Başka deyişle, sürecin kendisi düşünme ve araştırma konusu yapılmaktadır.

Medya ve İletişim

Medya, her türden sözlü, yazılı, basılı, görsel metin ve imgeleri içeren çok geniş yelpazedeki iletişim araçlarını kapsayan bir kavramdır. Bu kavramın içine gazete, dergi, kitap, broşür, radyo, televizyon, sinema ve internet gibi görsel ve işitsel kitle iletişim araçları girmektedir. Nalçaoğlu (2005:51)'nin ifadeleri ile Türkçede "medya" olarak kullandığımız, İngilizcedeki "media" sözcüğü, araç, orta, ortam, aracı anlamlarına gelen "medium" (Latince medius)'un çoğuludur. Türkçede "media" sözcüğünü karşılamak üzere, "kitle iletişim araçları" kavramı da kullanılmaktadır.

Kavram en geniş anlamı ile kullanıldığında karşımıza, çok kişiye ulaşabilen, her türden sözlü, yazılı, basılı, görsel metin ve imgeleri içeren çok geniş bir iletişim araçları yelpazesi çıkıyor. Ecevit (2006:93-97)'in ifade ettiği gibi, medya veya kitle iletişim araçları, gelişen teknolojinin de etkisiyle toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir öğesi olmuştur. Kitle iletişim araçları, birey ve toplumlara yalnızca bilgi aktaran araçlar olmaktan çok, onları eğiten, nerede nasıl davranacaklarını, neyi nasıl algılayarak anlayacaklarını, hatta neyin iyi ya da kötü olduğuna nelere bağlı olarak karar vereceklerini öğreten araçlar haline bürünmüşlerdir. Bu araçların işlevleri; haber ve bilgi sağlama, toplumsallaştırma, güdüleme, eğitim, eğlendirme, bütünleştirme, kültürü geliştirme vb. olarak sıralanmaktadır.

Kitle iletişimi başta olmak üzere kişiler arası iletişim, kültürler arası iletişim vb. iletişim alanlarında kitle iletişim araçlarından oluşan medyanın çok büyük ve önemli bir rolü bulunmaktadır. Söz konusu iletişim araçları hayatımıza girdikleri günden beri toplumsal hayatımızı çok yoğun olarak ve giderek artan bir şekilde

etkilemeye devam etmektedirler. İlk iletişim araçlarından olan gazete, dergi, radyo, televizyon ve sinema gibi araçlara göre, yazılı, sözlü, görsel, sayısal bütün unsurları bünyesinde barındıran, kapasitesi, hızı ve uygun maliyeti ile de dikkat çekici olan internet, günümüz insanına oldukça zengin bir medya deneyimi sunmaktadır. Bugün radyolar, gazeteler ve televizyon kanalları gibi medya organları internet denilen dijital platformdan yoğun bir şekilde yararlanmakta, artık tüketiciye sadece günlük veya saatlik yayınlarla değil, anlık iletilerle, evlerinden, iş yerlerinden hatta mobil telefonlarından bu ortamın sağladığı imkânlarla ulaşabilmektedirler.

“Yeni teknolojik yayın biçimlerinin bir sonucu olarak bilgi ve iletişim araçlarında önemli dönüşümler yaşıyoruz. Bilgi ve görüntü (image) mekânlarının yeniden yapılandırıldığına ve yeni bir iletişim coğrafyasının üretildiğine tanık oluyoruz; bu sürecin temel özellikleri ise küresel ağlar ve uluslar arası bir bilgi akışı mekânının oluşmuş olması, ulusal alanın artan bunalımı ve yeni bölgesel ve yerel etkinlik biçimlerinin ortaya çıkmış olmasıdır. Böylece yer ve mekân duyularımız önemli ölçüde yeniden şekillenmektedir” (Morley & Robins, 2011:17).

Günümüzde elde ettiği fevkalade imkânları kullanarak bambaşka bir yapıya bürünen medya, eskiye göre alabildiğine farklılaşmış bulunmaktadır. Yepyeni araçlar kullanarak yayın tarzını dikkat çekici bir biçimde yenileyen medya, yeni medya, internet medyası, dijital medya, elektronik medya, sosyal medya gibi yeni bir takım isimlendirmelerle anılmaya başlamıştır. Yeni medya denilen şey özetle, kullanıcılara dijital ağlar aracılığıyla her türlü duygu, düşünce ve bilgiyi zaman ve mekândan bağımsız olarak paylaşma ve etkileşim imkânı sağlayan iletişim ortamları şeklinde ifade edilmektedir. “Yeni medya, bir bölümü bilgisayarlara özgü işlemleri, bir bölümü ise iletişim araçlarına özgü yapıları barındıran iki yönlü *melez* bir medyadır. Dolayısıyla yeni medya kavramı, iletişim araçlarının daha çok günümüze (bir gelişim ya da sürekli yenilenme süreci anlamında da geleceğe) özgü olanlarını nitelendirmek için kullanılmaktadır... Yeni medya 1970’ler sonrasında özellikle bilgisayar ve bilgi-işlem alanında kaydedilen gelişmelerin iletişim alanına uyarlanmasıyla biçimlenmeye başlamıştır. Bu nedenle yeni medya, Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) veya Bilişim Teknolojileri (BT) olarak da adlandırılmaktadır” (Törenli, 2005:87). “Elektronik iletişim veya dijital iletişim, bu güne kadar oluşmuş olan sosyal iletişim ve kitle iletişiminden sonra insanlığın yaşamakta olduğu yeni bir sürece işaret etmektedir. Bu süreç internetle başlamış, sosyal paylaşım siteleri veya sosyal medya örnekleri ile çeşitlenmiştir” (Bal, 2013:235).

“Bizleri medya hakkında tartışmaya götüren, medya hakkında kafamızda var olan belli yargılar, kanılar, düşünceler(dir). Tüm bu yargıların, kanıların arkasında yatan medyanın gücüne olan inancımız(dır). Bu gücün görünür olduğu yer ise medyanın toplum üzerindeki etkileri(dir). Medyayı tartışmak/inceleme gerekli, çünkü yaşamlarımızı o ya da bu şekilde etkiliyor” (İnal, 2005:65)

Uzun yıllardır hayatımızda yer edinen, haberdar olma, bilgilendirme ve eğlenme ihtiyacı başta olmak üzere çeşitli sosyal ihtiyaçlarımızı karşılamak üzere organize olmuş, yerel, ulusal ya da uluslararası düzeyde yayın yapan çeşitli medya kuruluşları, teknolojik gelişmeler sayesinde küresel birer aktör haline gelmiş durumdadırlar. Uluç (2002:290)’un ifadeleri ile medyanın küreselleşmesi ile

coğrafi uzaklık/yakınlık önemini kaybetmiştir. Piyasaların küreselleşmesi sonucu, zaten çeşitli ülkelerin dillerine çevrilen ve konuları o ülkelere uyarlanan süreli yayınların bu tür periyodik yayınları da uluslararası hale gelmiştir. Savaşlardan terör hareketlerine ve politik şiddet olaylarına, bilimsel olaylardan balinaların acıklı durumu gibi pek çok olaya ilişkin haberin televizyonda yer alması, olayların gerçekleştiği yerleri küresel bir sahneye, izleyicileri de küresel izleyiciye dönüştürmüştür.

“Medya, basitçe ve sadece teknoloji, araç, kurum ya da kültürel ürün anlamına gelmemekte, bunların hepsini kapsayan ve kullanıcıları/katılımcıları olarak izleyicileri/okurları da içine alan devasa ve karmaşık bir yapıdan ve ilişkiler ağından oluşmaktadır... **İletişim**, Türkçe’de bir karşılıklılığı imlemesine karşın, **kitle iletişimi** bu karşılıklılık yoksunluğuyla, bir merkezden çok noktaya/kişiye ya da kitleye tek yönlü bir ileti akışıyla nitelenmektedir... 1980’ler sonrası iletişim ortamını anlatmak için(se) ‘**iletişimin küreselleşmesi**’nden söz edilmesi gerek(ir)” (Kejanlıoğlu, 2005:81-90). Göksel (1991:1)’in ifadesiyle, içinde bulunduğumuz çağ ister elektronik çağı, ister uzay çağı, isterse iletişim çağı olarak adlandırılın, açıkça görülen ve herkesçe kabul edilen gerçek, çağımız insanının yoğun bir iletişim ortamında ve tam bir iletişim patlamasının içinde bulunduğuudur. Bu durumu meydana getiren en önemli unsur hiç şüphesiz iletişim teknolojisindeki ve buna bağlı olarak kitle iletişimindeki inanılmaz gelişme eğilimidir.

Çağımızın iletişim ya da bilişim çağı olarak adlandırılmasında en büyük paya sahip olan internet teknolojisi, sadece kitle iletişim imkânlarını arttırarak haber ve enformasyon akışını hızlandırmakla kalmamış, bireyler arası iletişim ve etkileşimde de çığır açmıştır. Öncelikle elektronik posta ve hızlı veri transferi sayesinde bireyler, gruplar ve toplumlar arasında mesafeyi ve sınırları birer engel olmaktan çıkararak bu teknoloji, görüntü ve ses transferi konusunda yaşanan son gelişmeler sayesinde kazandığı kapasite ve hız imkânlarını kullanıma sunarak iletişim imkânlarını daha da arttırmıştır. Özellikle sosyal medya olarak adlandırılan ve elektronik bağlantılarla oluşturulan sanal ortamlar, bireylerin dünyanın her tarafındaki tanıdıklarına ulaşmalarını, yeni arkadaşlık ve dostluklar kurmalarını, eşzamanlı olarak haberleşme, görüşme ve sosyalleşmelerini mümkün hale getirmiştir. Bu arada klasik medya (radyo, televizyon, gazete gibi basın yayın organları) da bu yeni duruma adapte olarak, yayın politikalarını ve haber akışını izleyicilerinin küresel çapta gelişen erişim ve bilişim stillerine göre güncellemiş, bu yönüyle “değişen medya” ya da “yeni medya” olarak anılmaya başlamıştır.

Çok Kültürlülük/Kültürel Çeşitlilik

Çok kültürlülük veya kültürel çeşitlilik ile ifade edebileceğimiz farklı kültürel kökenlerden gelen insanların bir arada yaşaması durumu, günümüz dünyasında sosyal-kültürel hayatın göz ardı edilemeyecek gerçeklerindedir. Çok kültürlülük, kültürel çeşitlilik, kültürel çoğulculuk, kültürlerarasılık ya da multikültürel gibi kavramlarla ifade edilen bu durum genel olarak, farklı kültürlerle sahip birey, grup, kitle veya toplulukların bir arada yaşamasını ifade etmektedir.

Hayatının başkaları ile ilişki ve etkileşim içinde anlam kazanacağına inanan, çeşitli toplumsal grup ve yapılar içindeki aidiyetleri ile var olmaya çalışan insanogl, bu yönüyle bir kültür çevresinin çocuğu olarak ortaya çıkmaktadır. İlişkili olduğu alanın kapsam genişliği sebebiyle, tanımlanması ve ne olduğunun

net olarak ortaya konulması konusunda güçlüklerle karşılaşılan **kültür** kavramı, ilgili yayınlarda birbirinden farklı çeşitli tanımlamalarla açıklanmaya çalışılmaktadır. Basitçe, “toplumun üyesi olarak kişilerin yaşamları boyunca eğitim süreciyle öğrendiklerinin tümü” veya “insan türünün ürettikleri maddi manevi ürünlerin tümü” şeklinde ifade edilebilecek olan kültür, daha genel bir tanımlamayla, “toplumun üyesi olarak insanın yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktarıp öğrettiği, maddi manevi her şeyden oluşan karmaşık bütün” (Güvenç, 2013:14,54) şeklinde de tanımlanabilir.

Ekin kelimesi ile de ifade edilen kültür, bu anlamda insan ürünü varlıkları anlatan bir kavram olarak kullanılmakta, öte taraftan belirli bir topluluğun bütün bir yaşam biçimini karşılayan bir genellemeyi de içermektedir. İnsani ihtiyaç ve etkinlikler sonucunda sosyal hayatın, doğal çevre ve varlıkların biçimlendirilmesi ile vücuda gelen her türlü ürünü kapsayan kültür, hayatımızda yer alan araç-gereç, yöntem, teknik, dil ve haberleşme süreçleri, bilgi, bilim, sanat, inanç, töre, gelenek-görenek, hukuk, siyasal kurumlar, üretim ve tüketim düzenleri gibi yetenek, beceri ve alışkanlıkların tümünü içine alan karmaşık bir bütündür. Bu anlamda her birey kendine özgü koşullarla şekillenen bir kültür ortamında dünyaya gelmekte, bu ortam içinde şekillenerek gelişmekte, kişilik-kimlik kazanmakta ve yaşamını sürdürmektedir. Ancak bir toplumda tam anlamıyla saf bir tek tip kültürden söz etmek pek mümkün olamayacağı gibi, her bireyin de yaşamı boyunca aynı kültürel çevrede hayatını sürdürmesi her zaman söz konusu olmayabilir. Böyle olunca da toplumlar için çok kültürlülük, kültürel çeşitlilik ve kültürel çoğulculuk gibi durumların/kavramların gündeme gelmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Çok kültürlülük, birçok farklı kültürün bir arada yaşadığı toplumsal/kültürel yapıyı ifade eden bir sözcük olarak kullanılmaktadır. Çok kültürlülük veya kültürel çeşitlilik, farklı ırklar, kültürler, dinler, milliyetler, etnik gruplar ve kökenlerden insanların meydana getirdikleri toplulukları ifade etmek için kullanılan kavramlardır. Bugün yeryüzünde çok kültürlülüğe örnek verilebilecek çok sayıda toplum/ülke bulunmaktadır. Buna, dünyanın çeşitli yerlerinden gelmiş çok sayıda farklı kültürün bir arada yaşadığı ABD ile tarih boyunca sayısız kültüre ev sahipliği yapmış ve günümüzde o kültürlerin bakiyelerini barındırmaya devam eden Türkiye’yi örnek vermek mümkündür. Aslında, Yıldız (2005:89)’ın ifadesiyle şu anda hemen hemen hiçbir ülke gerçekte tek kültürlü değildir. Fiilen çok kültürlü yapı arz eden çok sayıda ülke bulunmaktadır.

Genellikle, bir grup ya da bölgenin birçok farklı kültür ve kökenden gelen insanları içerdiğini ifade etmek için kullanılan **kültürel çeşitlilik** ibaresi, bazen de belirli bir bölgede ya da bütün dünyada insan toplumlarının veya kültürlerin çeşitliliği anlamında kullanılır. Kimi yazara göre çok kültürlülük, bir toplumu oluşturan bireylerin ve grupların dil, din, ırk, tarih, coğrafya açısından farklı kökenlerden gelmesine dayanır, aynı zamanda tek bir siyasal birim halinde ve ortak sınırlar içinde yaşayan toplumlarda söz konusudur (Kongar 1997). Ancak daha kapsamlı bir inceleme yapıldığında, farklı ülkelerden gelmiş olan ve doğal olarak farklı değer ve inançlara sahip, farklı dilleri konuşan, farklı ilgi ve beğenilere sahip insanların aynı yerde birlikte barış içinde yaşamaları ve çalışmalarını bir kültürel çeşitlilik örneği olarak değerlendirildiği gibi, aynı topraklarda eski tarihlerden beri bir arada yaşamakla birlikte yukarıda sayılan türden farklılıklara sahip bulunan insanların oluşturdukları toplumun kültürel yapısının da çok kültürlülük olarak

ifade edildiği görülmektedir. “Çok kültürlülük, farklı etnik/kültürel kökenlere sahip toplulukların kendi özgün kimliklerini korumalarını onaylayan bir model olarak, topluluklar üstü yeni tarz bir ulusal kimliğin şemsiyesi altında, her çeşit kültürel kimliklere yaşam alanı açar ve onların bu alanda varlıklarını korumaları için destekler” (Vatandaş, 2002: 22).

Dolayısı ile kültürel çeşitlilik, aynı ülkede/çevrede yaşanan kültür zenginliğini karşılayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir ifade ile normal olmayan bir durumu değil, doğal işleyen bir süreç sonucunda oluşan ve çok tabii olarak karşılanması gereken bir yapıyı ifade eder. Kısaca, Parekh’in de ifade ettiği gibi, “düşünebilen varlıklar olarak insanlar, bir anlam veya önem sistemi ya da kültür yaratıp yaşamlarını ona göre düzenlerler. Farklı doğal ve toplumsal durumlarla karşı karşıya oldukları, farklı geleneklerden geldikleri, farklı biçimlerde düşünüp hayal kurdukları için, yarattıkları kültürlerin doğası da kaçınılmaz biçimde çeşitlidir. Kültürel çeşitlilik bir tuhaflık kaynağı veya şaşırtıcı bir şey olmak bir yana, insan varoluşunun ayrılmaz bir parçası(nı oluşturmaktadır)” (Parekh, 2002: 162).

Farklı kültürlerin ya da farklı kültürlere sahip bireylerin bir arada yaşamasından söz edildiği yerde karşımıza çıkan kavramlardan biri de **kültürel çoğulculuk** kavramıdır. Bu kavram daha çok, farklı nitelikli kültürleri veya farklı kültürel kökenlerden gelen bireyleri bir arada barındıran ve bunların sahip oldukları farklılıklara rağmen bir arada barış güven ve uyum içinde varlıklarını sürdürmelerini mümkün kılan bir toplum/ülkenin sergilediği kültürel yaklaşımı veya oluşturduğu kültürel yapıyı ifade etmek için kullanılmaktadır. “Kültürel çoğulculuk her türlü öznel kimliklerin tanınmasıdır genel anlamda; ancak bu kavram kendi içinde değişik anlamlar içermektedir. Yerleşik demokrasilerde kültürel çoğulculuk değişik kimliklerin fiziksel ve sembolik sınırlar içinde tanınmasıdır. Kimlikler ulus devletin sınırları içinde tanınır. Sembolik sınırlar ise, kimliklerin türdeş yurttaşlık anlayışı ile sınırlandırılmasıdır. Kimlikler sembolik olarak tanınır ancak, siyasal olarak temsil yoktur. Siyasal temsiliyet, ulus devlet sınırları içinde ulusal kültüre mensubiyet çerçevesinde yapılır. Burada farklı olana müsamaha göstermek veya hoşgörü ile bakmak çoğulculuk anlamında ele alınır. Örnek vermek gerekirse, Osmanlı’nın azınlıklara gösterdiği hoşgörü, toplumda farklı olanların kabulü veya kültürel çoğulculuk olarak kabul edilir. Çoğulculuğun fikir olarak bile kabul edilmediği anlayışta ise, kültürler bir kimlik olarak kabul edilmez aynı kimliğin değişik biçimleri olarak ele alınır. Nasıl her kardeş farklı ise toplum içindeki kardeşler de farklı düşünceler ve kültürel edimler içinde olabilirler; ancak bu asla bir ulusun birliğini bozacak bir kültürel kimlik farklılığı olarak algılanamaz” (Tekinalp, 2005:83).

Yeryüzünde mevcut çeşitli toplumlara ait kültürler birbirleriyle büyük farklılıklar gösterdiği gibi, aynı toplum içindeki çeşitli gruplar arasında kültürel farklılıklar bulunması da yaygın olarak gözlenebilen bir gerçekliktir. **Unesco Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesinde** ifade edildiği gibi, “Kültür, zaman ve mekân içerisinde çeşitli biçimler alır. Bu çeşitlilik insanlığı oluşturan grupların ve toplumların kimliklerinin özgünlüğünde ve çoğulluğunda yansımaya bulur. Biyolojik çeşitliliğin doğa için gerekli olduğu kadar; değişim, yenilik ve yaratıcılık kaynağı olarak kültürel çeşitlilik de insanlık için gereklidir. Giderek çeşitlilik arz eden toplumlarımızda; çoğul, çeşitli ve dinamik kültürel kimliklerinin yanı sıra birlikte

yaşamak için de istekli olan insanlar ve gruplar arasında uyumlu bir etkileşim sağlamak esastır” (Unesco, 2001). Bu anlamda kültürel çeşitlilik ifadesinde, farklı kültürlerin birbirlerinin farklılıklarına saygı duymalarının gereğine vurgu yapıldığını belirtmekte yarar vardır.

“Bir kültür ne kadar zengin olursa olsun, insan yaşamındaki her değerli şeyi içerip insanların tüm potansiyelini geliştirmesi mümkün değildir. Bu yüzden farklı kültürler birbirlerini düzeltip tamamlar, birbirlerinin düşünce ufku açar ve birbirlerini insanları tatmin etmenin yeni yollarından haberdar ederler... Kültürel çeşitlilik aynı zamanda insan özgürlüğünün de önemli bir bileşeni ve şartıdır. İnsanlar kültürlerinden dışarı adım atmazlarsa onun içinde hapis kalır, onu mutlaklaştırma eğilimine kapılır, onun insan yaşamını algılama ve düzenlemenin tek doğal ya da açık yolu olduğunu sanmaya başlarlar... Kültürlerin çeşitliliği bizi kendi kültürümüz içindeki çeşitlilikten de haberdar eder. Kültürler arasındaki farklılıkları görmeye alıştığımızda, bunları kendi kültürümüz içinde de arar ve bunlara adil davranmayı öğreniriz. Kültürümüzün farklı etkilerin sonucu olduğunu, farklı düşünce biçimlerini barındırdığını ve farklı yorumlara açık olduğunu kavrarız... Kültürel çeşitlilik, farklı kültürlerin iki tarafa da yararı olacak bir diyaloga girmelerini kolaylaştıran bir ortam yaratır. Farklı artistik, edebi, müzikal, ahlaki ve diğer gelenekler birbirlerini sorgular, araştırır ve birbirlerine meydan okur, birbirlerinden fikirler ödünç alıp bunlarla denemeler yapar ve sık sık hiçbirinin kendi başına üretmediği yepyeni fikir ve duyarlılıklar ortaya koyarlar... Topluluklar, tabii ikisi de eleştiriyi kabul etmeyecek kadar zorba ve kendini beğenmiş değilse bu ve diğer yollarla birbirlerini eğitir, hatta uygarlaştırır” (Parekh, 2002: 211-216).

Kültürlerarası İletişim

Medya ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler bireyler arasındaki iletişim imkânlarını arttırıp onlara yeni sosyalleşme fırsatları sunduğu gibi, toplumlar, medeniyetler ve kültürler arasındaki iletişim olanaklarını da alabildiğine arttırmış, kültürler arası iletişimi kaçınılmaz bir zorunluluk haline getirmiştir. Bu durum ise yaşamakta olan kültürleri birbirleri ile yeniden kültür alış verişine mecbur bırakmış, adeta yeni bir kültürleşme vetiresine sokmuştur. Kültürlerarası iletişim tam da bu noktada önem kazanmaktadır. Zira süreçle birlikte ortaya çıkan yeni iletişim tarzları ve ülkelerin geliştirmeye başladıkları yeni ilişki türleri, ulus ve kültürleri birlikte yaşamaya, farklı kültürdeki bireyleri de yeni ilişkiler kurmaya ve birbirlerini tanıyıp kabullenmeye zorlamaktadır. Bu durum, kültürlerarası iletişim olgusunu günümüzde hemen herkesi çok yakından ilgilendiren bir konu haline getirmektedir.

“Farklı kültürlerin ya da alt kültürlerin üyeleri arasındaki iletişim” (Mutlu, 1998: 240) şeklinde tanımlanan **kültürlerarası iletişim**, farklı kültürlere mensup insanlar arasındaki etkileşim ve anlam aktarımları, yabancıların algılanması, açıklanması ve kültürel farklılıkların gözetilmesi (Kartarı, 2006: 23) gibi boyutları ile ele alınan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüldüğü gibi, kültürlerarası iletişim denildiğinde gerek farklı kültürel coğrafyalara ait birey ve gruplar, gerekse aynı coğrafi bölgedeki alt kültür grupları ve bunların üyeleri arasında varsayılan bir iletişimden söz edilmektedir. Geçmişten günümüze var olagelen ve kültürel değişmelerin temel dinamiklerinden olan kültürlerarası etkileşim, günümüz küresel

dünyasında çok daha ileri boyutlara varmış bulunmakta ve daha yaygın bir surette gerçekleşmeye başlamış durumdadır.

Kartarı (2006:27-40)'nın ifadeleri ile aktaracak olursak “kültürlerarası iletişim, farklı kültürel kimliklere sahip bireyler arasında gerçekleşen bir süreçtir ve kültürel kimliğin iletişime katılanlar açısından ne kadar önemli olduğuna bağlı olarak kişilerarası iletişimden ayrılır. Her birey üyesi olduğu kültürün düşünce tarzına, dünya görüşüne dayalı sözsüz kodlar kullanır ve etkileşimde bulunduğu bireyden belirli tepkiler bekler. Ancak bu tür iletişimde her zaman birtakım riskler söz konusu olabilmektedir. Göstergelerin hiç algılanmaması veya niyetlenilenden farklı anlamda algılanması, davranışların bilinçsiz olarak kodlanması, etkileşime katılan bireyin kültüründe hiçbir anlam taşımayan bir davranışın diğeri tarafından kendi kültür kodlarına göre anlamlandırılması gibi”.

Tarih boyunca yeryüzünde yaşayan hemen hiçbir toplum, kültür ya da etnik grup ötekilerle iletişim kurmaktan gerçek manada uzak kalamamıştır. Farklı olanı bir tehlike ve tehdit unsuru olarak algılayan ve kimliklerini koruma gayretiyle dışarıya karşı oldukça kapalı bir yapı ortaya koyan etnik ya da dini azınlıklar bile dış dünyaya karşı kapanmakla onun değiştirici ve dönüştürücü etkilerinden tam olarak uzak kalamamışlardır. Önceleri ya ticaret veya savaşlarla gerçekleştirilen ancak oldukça sınırlı çapta kalan milletler ve kültürler arası ilişkiler, yeni kıtaların ve yeni ticaret yollarının keşfi ile değişim geçirerek daha yoğun bir hal kazanmıştır. Dünya savaşlarıyla kıtalar arası çatışmalar şeklinde cereyan eden bu süreç, küresel çaptaki ulaşım ve iletişim ağlarının gelişmesi ile bambaşka bir boyut kazanmıştır. Ticaret ve sanayide küresel aktörlerin rol oynadığı, bütün dünyanın elektronik ağlarla bir birine bağlandığı, ulaşım ve iletişimde mesafenin bir engel olmaktan çıktığı, ulusal sınırların fiziki olarak değilse de anlam dünyasında ortadan kalkmaya başladığı bir dünyayı ifade eden küreselleşme, her şeyi değiştirip dönüştürdüğü gibi kültürler arası iletişime de bambaşka bir boyut kazandırmıştır. Berlin duvarının yıkılması ve Sovyetler birliğinin dağılması ile ortadan kalkmaya başlayan demir perdelerin arta kalanları da Küba, Çin vb. ülkelerde sergilenen kısa süreli dirence rağmen, bu ülkelere girilmesini ve kendi vatandaşlarının dış dünyaya açılmasını sağlayan internet ağı ile büsbütün işlevsiz hale gelmiştir. “Bugünün dünyasında zaman çok hızlı akıyor; her şey her zamankinden daha hızlı değişiyor, toplumsal yapılar kısa sürede köklü değişikliklere uğruyor, yerel ile küresel iç içe girip ayırt edilemez oluyor; hangisinin nerede başladığını ve nerede bittiğini çoğu zaman kesin olarak belirlemek mümkün olmayabiliyor” (Vatandaş, 2002:16).

Bugün bütün dünyayı birbirine bağlayan internet ağı ile her milletten, her din, dil ve kültürden insanlar her an iletişim halindedir. Şurası da muhakkak ki, iletişim kültürün doğasında vardır. Zira aynı toplumda tarihi süreçte üretilen kültürel varlıklar bireyler arası iletişim ve etkileşimin ürünü olduğu gibi, bütün toplumlar kendi kültürlerinin gelişip zenginleşmesini de büyük ölçüde kültürler arası iletişime ve kültür alış verişine borçludurlar. Bir milleti, bir medeniyeti var eden, kimliğini belirleyen ve onu ötekilerden ayıran unsurların başında manevi kültür öğeleri gelmektedir. Bununla birlikte, tarih boyunca varlık sahasına çıkmış olan medeniyetler arasında manevi değerler alanında bile çeşitli alış verişler yaşandığı gözlenebilmektedir. Öte taraftan, maddi kültür ürünlerinin yeryüzünde yayılmasında, özellikle teknik, teknoloji transferi alanında kültürler ve medeniyetler arasında daha yoğun bir alış veriş yaşanagelmiştir. Bu arada,

toplumların kültürel hayatlarına nüfuz eden teknolojik gelişmeler, sadece maddi kültür öğelerini değiştirmekle kalmamış, manevi kültürü de derinden etkilemiştir. Parekh (2002:209)'in ifadeleriyle, her kültürel topluluk diğerleriyle beraber bulunur ve kaçınılmaz bir şekilde onlardan etkilenir. Teknolojilerini alabilir. Aynı zamanda diğer kültürlerin inanç ve adetlerinden bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde etkilenebilir. Etkilenmese bile özellikle onlarla çatışmalı bir ilişki içerisindeyse, onların varlıkları bile bazı inanç ve adetlerini daha fazla vurgulayarak kendisini onlardan ayırmaya çalışmasına yol açar. Kültürlerin birbirlerinden etkilenmediğini düşünmek zordur. Bu anlamda neredeyse tüm kültürler çok kültürlü bir biçimde oluşmuştur. Kısaca Parekh'e göre kültürler, yalnızca ilgili toplulukların değil, bağlamlarını oluşturan, bazı inanç ve adetlerini biçimlendiren ve onlar için birer nirengi noktası teşkil eden başka toplulukların da ürünüdürler. Yani kültürler, ait oldukları toplulukların başka topluluklarla ilişki ve etkileşimleri içinde var olur, adeta ortaklaşa üretilen insan ürünleri olarak doğup gelişirler.

Tarihte yaşanan savaşlar, baskılar, soykırımlar ve sömürgeci uygulamalar, çeşitli kültürleri yok olma noktasına getirdiği gibi, çağımız küresel dünyasında da özellikle az gelişmiş toplumların sahip bulunduğu yerel kültürlerin risk altında olduğu yönünde birtakım endişeler dillendirilmektedir. Hatta bizzat küreselleşme gerçeğinin kendisini, dünya çapında yeni bir sömürü ve asimilasyon süreci olarak tanımlayan görüşlere bile rastlanmaktadır. Yaşanan bunca değişim dönüşüm ve alt üst oluşlar arasında kendi kültürünü yaşatmak ve yarınlara taşımak her toplumun en doğal hakkıdır. Ancak, küresel köy olarak ifade edilen günümüz dünyasında artık öteki kültürlerle uzak kalmak ve onlarla bir etkileşim yaşamadan varlığını sürdürmek imkânsız görünmemektedir. Dolayısıyla, çağımızın küresel dünya düzeninde bilgi, teknoloji ve kültür alış verişi ile bu alış verişin doğurduğu karşılıklı bağımlılık, tabiat sistemindeki varlıklar arası karşılıklı bağımlılık kadar doğal bir durum arz edecektir. O halde, kültürlerini yaşatmak isteyen toplumların yapması gereken, tarihten miras aldıkları kültürel zenginliklerini koruyup yaşatmak, bunları toplum tabanına yaymak ve insanlığa katkısı olabilecek kültürel değerlerini de dünyaya taşımak olacaktır. Kendi kültürünü korumaya çalışmak her toplumun en temel hakkıdır ve bu eylem genellikle doğal bir refleks şeklinde cereyan eder. Ancak, bir toplumun kendi kültür ve kimliğini koruma gayretiyle öteki kültürlerle büsbütün kapalı kalması ve başka toplumların da evrensel kabul görmeye layık değerlerinin olabileceğini göz ardı etmesi çok sağlıklı bir yaklaşım olmasa gerek. Tersine, ötekilere ait kültürel unsurları, kendi kimliğinin yozlaşmasına müsaade etmeyecek biçimde, kendi bünyesine uygun hale getirerek almanın var olan kültürü zenginleştirmede önemli bir yol olduğu söylenebilir.

“Küreselleşme sayesinde dünya çevresinde özgürce hareket eden teknoloji, üzerinde kültürel izler taşımaktadır. Bir ülkede geliştirilen, ekonomiyi düzenlemeye ve endüstriyel kuruluşları yönetmeye yönelik başarılı yollar, diğer ülkeler tarafından ödünç alınmakta ama kendi kültürel ön koşullarını tekrar oluşturmadan gerektiği gibi kullanılamamaktadır... New Age hareketinden ve batılı olmayan dinlerin, tıbbın, malların, sanatların ve edebiyatın yayılmasından da anlaşıldığı gibi, batılı olmayan fikirler de bu akımın sırtında yolculuk yapar... Bu nedenle küreselleşme, yerelleşmeyi ve kültürel farklılıkları en azından bir miktar takdir edip onlara saygı duymayı gerektirir” (Parekh 2002:209-210). Parekh'e göre bütün bunlara rağmen, Batı kültürünün elinde büyük bir ekonomik ve politik güç

bulunmakta ve diğer kültürlerle olan etkileşimleri çok eşitsiz şartlarda gerçekleşmektedir. Diğerleri, yaşamlarına anlam katan ve onları bir topluluk halinde bir arada tutan geleneksel kültürlerinin parçalanmasını önleyemedikleri için gerçek bir ahlaki panik yaşarlar. Bu tür toplumların yapabileceği tek şey, kültürlerini yaratıcı biçimde yeniden yorumlayarak batı kültürünün, onayladıkları ve asimile edebilecekleri kısımlarını almaktır.

“Kentler ve bölgeler uluslararası ağlara eklenmekte ve yeni bir küresel ağ doğmaktadır. Bu küresel ağın içinde farklı gelişmişlikte bölgeler, kentler oluşmaktadır. Ulusal düzeyde dünyadan bağımsız siyasal ve ekonomik karar almak giderek zorlaşmakta, erken kapitalizmin ulusal ve milliyetçi kimlikleri giderek aşınmakta, bölgesel, yerel, kıtasal vatandaşlık kavramları ortaya çıkmaktadır (AB vatandaşlığı gibi)... Birbirinin içine girmiş böyle bir dünyada dine, ırka, kültüre dayalı bir kale oluşturmak ve buna çoğulcu demek ne kadar doğrudur; öncelikle bu kalenin içindeki farklılıklar güvenceye alınmalı, daha sonra bu kaleyi Avrupa aydınlanmasının temel tezi olan insan hakları ve demokrasi kalesi yapmanın yolları aranmalıdır” (Tekinalp, 2005:82).

“Küresel iletişim alışverişinin kaçınılmaz olarak beraberinde getirdiği kültürel etkileşim, bir yandan toplumlar arasında ideolojik açıdan aynışmaya neden olurken bir yandan da topluluklar ve bireyler arasında kimlik farklılaşmalarının daha net ifadesine zemin hazırlıyor... Daha büyük ve ekonomik olarak daha homojen bir dünya kurulmasında denge oluşturmak için insanlar kimliklerine daha sıkı bağlanmakta ve dünyanın her yerinde ulusal diller, azınlık dilleri daha çok ifade hürriyeti kazanmaktadır. Gelecek kendi kimliklerini koruyan ve başkalarının kimliklerine de en az kendi kimliği kadar saygı gösteren, yerel düşünüp küresel davranan ve böylece dünyayı çeşitli kimliklerle donatan insanların olabilir. Her yerel kimlik kendi evren yorumunu kullanarak bir arada yaşamının yolunu bulabilir” (Yıldız, 2005:163).

Yukarıdaki ifadelerde de vurgulandığı gibi, dünya kültürleri artık her zamankinden daha çok iç içe girmiş durumda ve izole bir kültürel hayat adeta imkânsız hale gelmiş bulunmaktadır. Dolayısı ile her kültür, kendine has kültürel değerlere sahip her toplum/topluluk, sosyal, siyasal politikalarını belirlerken, kendisinininkinden farklı kültürlere sahip öteki toplum/topluluklarla iletişim içinde olmanın kaçınılmaz olduğu gerçeğinden hareket etmek durumundadır. Ötekilerle gerçekleştirilen maddi alışveriş kadar manevi ve kültürel alışverişin de kaçınılmaz olduğu gerçeği göz ardı edilemeyeceğine göre, atılacak adımlarda bu gerçeğin dikkate alınması ve farklılıklarla veya ötekilerle birlikte uyum içinde yaşamının ve bu uyumlu/entegre dünyada yerel kültürel değerlerle birlikte var olmanın yollarının araştırılıp bulunması bir gereklilik hatta zorunluluk halini almaktadır. Kültürler arası iletişim bu bağlamda değerlendirildiğinde, saygı ve kabul görmenin yolu saygı duymaktan ve muhatabını kendi kendini tanımladığı gibi kabul etmekten geçtiği tezi, küresel/bütünleşmiş dünyada var olmanın çok önemli bir yöntemi olarak görünmektedir. Kısaca, başkalarının kimliklerini kabul etme, farklılıklara saygı duyma ve koşulsuz, önyargısız bir diyalog içinde olma, kendi kimlik ve kültürünü de kabul ettirmenin ve geleceğin dünyasında var kılmanın kaçınılmaz yolu olarak öne çıkmaktadır.

Küresel Dünyada Kültürlerarası İletişim ve Medya

Bireylerin temel kişiliklerini oluşturan, onların tercihlerini belirleyen, böylece onların tutum ve davranışlarını öngörülebilir kılan kültür (Bourse, 2009:66), her bir toplumda şahsına özgü bir biçimde gelişerek özgün bir yapı kazanmakta, bu yönüyle de bir toplumun kimliği olma niteliği kazanmaktadır. Bu nedendir ki çoğu kez belirli bir toplum, aynı zamanda özel adıyla dillendirilen bir kültür olarak da ifade edilir. İşte bu bağlamda kültürler arası iletişim derken, kendilerine özgü birer kültürel yapıları bulunan farklı toplumlar, topluluklar ve onlara ait birey ve gruplar arasındaki iletişim anlaşılmaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, her toplumun kendine özgü, coğrafi, tarihi ve sosyal koşullar çerçevesinde oluşup gelişmiş ve sürdürülmekte olan birer kültürü bulunmakta ve bireylerin günlük yaşam alışkanlıkları, davranış ve tutumları içinde geliştikleri bu kültürün gölgesinde şekillenmektedir. Dolayısı ile kültür, bireylerin gündelik hayatlarında neyi yapıp neyi yapmayacaklarından, neyi nasıl yorumlayıp değerlendireceklerine kadar hayatlarının hemen her alanında etkili ve belirleyici olmaktadır. “Kültür, üyelerine iletişim davranış kalıpları empoze ederek onların buldukları ortamdaki enformasyondan belirli yollardan yararlanmalarını sağlar. Bireyin neyi algılayacağını, onu nasıl yorumlayacağını ve alınan mesajlara sözlü ya da sözsüz olarak nasıl yanıt vereceğini belirler, bireyin düşünce biçimini etkileyerek gerçeği şekillendirmesini sağlar” (Kartarı, 2006:111). Bu durum, kültürler arası iletişimde de belirleyici hatta çoğu kez zorlaştırıcı biçimde rol oynayan oldukça önemli bir faktör olmaktadır. Zira bireyler içinde doğup geliştikleri, kişiliklerini ve anlam dünyalarını belirleyen bir kültürün sunduğu iletişim kodlarını kullanarak çevrelerinde olup bitenleri ve aldıkları iletileri anlamlandırmaya ve bunlara karşı cevap olarak alışık oldukları tarzdaki tepkileri geliştirmeye çalışırlar. Yabancıları oldukları ya da alışkanlıklarına uymayan durumlarla karşılaştıklarında ise bir şaşkınlık, bir tedirginlik yaşarlar. Yeni durumlara uyum sağlama becerisi geliştirmiş olan bireyler nispeten daha çabuk adaptasyon sağlarken, kimi bireyler bu konuda çeşitli uyum sorunları yaşayabilmekte, yabancıları oldukları kişi, obje ve durumlar karşısında tedirginlik duymakta, bunlara yönelik önyargılı, dışlayıcı hatta çatışmacı bir yaklaşım geliştirebilmektedirler. İletişim çatışmalarının başlıca sebepleri arasında yer alan bu durum, öteki ile iletişimi, özellikle de farklı kültürler arasındaki iletişimi oldukça zora sokmaktadır. Tarih bu durumun kötü örnekleri ile doludur. Hangi amaca hizmet ettiği belirsiz istila, yakıp yıkma hareketlerinden kazanılan belli olmayan kavim savaşlarına, özünde barışı önceleyen dinler adına sürdürüldüğü iddia edilen çatışmalardan insanlığı getirdiği noktayı dehşet içinde izlediğimiz dünya savaşlarına, daha iyi bir dünya adına milyonların ölümüne karar veren devrimlerden günümüzün dünyasında yaşanan çatışmalara kadar sayısız örnek sıralamak mümkündür.

Oysa nerede yaşarsa yaşasın, mekânsal ve fiziksel engellere takılmadan, her an her yerde bir biri ile bağlanabilme imkânına kavuşmuş bulunan günümüzün küresel köy sakinleri için farklı kültürleri göz ardı etmek, yok saymak ya da etkilerinden uzak kalabilmek imkânsız hale gelmiş bulunmaktadır. Çoğu kez olumsuz boyutları ile gündeme taşınsa da bu durumu olumlu bulan ve destekleyen yaşlılar da eksik olmamaktadır. “Küreselleşme bireylerin yaşamına önemli bir yeni boyut eklemekte, onların ufuklarını genişletmekte ve kendi faaliyetlerinin sonuçları açısından yeni perspektifler açmaktadır. Günümüzün küresel kültür

akımlarının yoğunluğu ve hızı dünyayı kültürel bütünleşme ve çözülme süreçlerinin yer aldığı tek bir alana dönüştürmektedir. Küresel kültürel birbiriyle bağımlılığın genişlemesi, sürekli bir kültürel alışverişe ve etkileşime yol açmakta, bu da hem kültürel homojenlik hem de düzensizlik üretmektedir” (Guibernau, 2010:61-64). “Özellikle televizyon ve internet teknolojisi, bir bakıma kültürel melezeleşmeye yol açarak, milli kimlik ve kültürel birliktelik kavramlarının farklılaşmasına yol açmaktadır” (Tomlinson, 2004: 204). Kısaca, küreselleşmenin aygıtları aracılığıyla toplumları ve kültürleri hem fiziki manada hem de manevi boyutlarda giderek benzer hale getiren bir kültürler arası iletişim yaşanmaktadır. Küresel çapta dolaşıma sokulan ürünlerin dünyanın her yerinde kullanılmasından gelişen iletişim olanakları aracılığı ile farklı kültürlerle ait kültürel objelerin dünyanın her yerinde görünür olabilmesine kadar çeşitli şekillerde farklı kültürler birbirinden haberdar olmakta, alışverişte bulunmakta ve bunun sonucunda benzeşmekte, adeta bir karma kültür görünümü sergilemektedirler. “Hızlanan ve kolaylaşan iletişim, kültürlerin birbirleri ile ilişkilerini ve etkileşimlerini de arttırmalarını sağlamaktadır. Bu durum, kültürlerin gitgide birbirlerine benzediği ve benzeyeceği tezini de beraberinde getirmektedir. Yüzyıllardır süregelen kültürel farklılıkların zenginlik olduğu düşüncesi ve kapitalist yapının ortak kültür etkileriyle tektipleşme süreci arasında kalan insan, öteki ile belki tarihin en yakın ilişkisini kurmaktadır aynı zamanda” (Tanribilir ve Şen, 2005:130-131).

“Küreselleşme ile homojen bir dünya kültürü yaratılmaya başlanmıştır. İnsanlar aynı alet-edevat ve ürünleri kullanmakta, benzer şeyler yiyip içmeye başlamakta, aynı mağazalardan giyinmekte, benzer filmleri ve televizyon programlarını izlemekte, benzer müzikleri dinlemektedirler” (Yaylagül, 2013:195). Küreselleşme çağındaki kültürel alışveriş ve etkileşimin bu kaçınılmazlığı kültürler arası iletişim konusunu bir kez daha gündeme taşımakta ve günümüzün üzerinde hassasiyetle durulması gereken önemli konularından biri haline getirmektedir. Bu gündemi işleme gereği duyan kişilerce farklı yaklaşımlar sergilenmekte, bu yaklaşımlarda da genel itibarıyla iki boyut ön plana çıkmaktadır. Bu boyutlardan ilki, teknolojik gelişmelerin baş döndürücü bir hızla ilerlediği ve dünyayı giderek küresel bir köy haline getirdiği; öteki de teknoloji ve bilişim alanındaki gelişmelerin ve bu gelişmeler paralelinde artan küreselleşmenin ortaya çıkardığı değiştirici ve dönüştürücü etkilerdir. Hayatı kolaylaştıran, insan ihtiyaçlarının daha hızlı, nitelikli ve verimli tarzda karşılanmasını sağlayan gelişmeler çoğunlukla olumlu karşılanırken; bunların sosyal ve kültürel hayatta meydana getirdikleri etkiler çoğu kez kaygı ile karşılanmaktadır. Çamdereli (2008:140-142)'nin ifadeleriyle, diplomatik, ticari, ekonomik, kültürel, sosyal ilişkiler ulusların diğer uluslarla kurdukları iletişim sonucu gerçekleşir. Bu durum, doğal olarak uluslara, alınan enformasyona göre dönüşme sorunu ya da gelen enformasyon karşısında sıkı durabilme gerilimi yaşatır. Ayrıca iletişimde hızla artan teknolojik ve ticari gelişmeler ulusal ve bölgesel kimliklerin kaybedilmesine ve hızla yayılan bir homojenleşmeye ilişkin kaygılar besler. Çamdereli'nin yukarıdaki ifadelerinde dillendirdiği gibi, uluslar arası, başka bir deyişle kültürler arası iletişimde yaşanan gelişmeler en çok da farklı kültürlerde benzeşme ve yerel kültürlerde kimlik kaybı yaşanmakta olduğu yönündeki kaygıları beslemektedir. Yeryüzündeki kültürlerde yaşanan giderek benzeşme, homojenleşme ve bunun yerel kültürlerde meydana getirdiği kimlik kaybı, erozyonu ya da bunalımı gibi

problemler inkâr edilememekte, ancak kültürler arasındaki iletişimin her şeye rağmen kaçınılmaz olduğu gerçeği de göz ardı edilememektedir.

Kaldı ki kültürler arası iletişimin meydana getirdiği etkilerin hepten olumsuz olduğu da iddia edilemez. Türker ve Örerler (2004:46-51)'in belirttikleri gibi, “küreselleşme, ülkeler arasındaki iktisadi, sosyal ve siyasal ilişkilerin gelişmesi, farklı toplum ve kültürlerin inanç ve beklentilerini daha iyi tanınması, uluslararası ilişkilerin yoğunlaşması gibi birbiriyle bağlantılı konuları kapsayan bir kavramdır. Küreselleşme süreci, milli politik, ekonomik ve kültürel yapının bir dizi ulus ötesi gelişme ile koalisyonudur ve bir düşünce biçimi olarak da her ülkenin bir diğerini etkilemesidir... Öte yandan küreselleşme, bireysel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesini de kapsayan bir yaklaşımla geniş bir alanda çıkan sorunları çözüme kavuşturma işlevi üstlenmektedir”. Görüldüğü gibi, kültürler arasında giderek hız kazanan küresel çapta iletişimin beraberinde getirdiği üç önemli gelişme ile karşı karşıya bulunmaktayız. Farklı kültürlerin birbirlerini tanımaları, her bir kültürün ötekileri etkileyebilme olanağı ve bireylere sunulan fırsatların artmış olması. Aslında konuyu uzun uzadıya yapılan açıklamalarla ortaya koymak yerine bu üç özelliği ortaya koyarak özetlemek de mümkündür.

Kültürler arasındaki iletişimde medyanın çok önemli bir rolünün bulunduğu şüphe götürmez bir gerçek olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Günümüz küresel dünyasına baktığımızda, eski dönemlerin birbirinden uzak, kopuk, habersiz ve iletişime geçmeleri hayli güç olan farklı kültür havzalarına ait topluluklarına karşılık, yan yana duran, iç içe geçmiş, kendilerini çepeçevre kuşatan iletişim ağları ile her an iletişim içinde bulunan toplulukları var karşımızda. Bu ortamı oluşturan unsurların başında ise küresel ölçekteki etkileri giderek daha çok hissedilen medyanın geldiği gözden kaçmamaktadır. “Her gün, küresel medya, haberler, görüntüler ve bilgiyi insanların evlerine getirmekte, onları doğrudan ve sürekli olarak dış dünyaya bağlamaktadır. Kültürler için adalar halinde var olmak giderek olanaksızlaşmaktadır” (Giddens, 2008:86-98). Çünkü bu kültür adaları, deniz aşırı kanallar, köprüler, fiber ağlar ve uydularla birbirine bağlanmış bulunmakta ve baş döndüren bir iletişim trafiğine tanıklık etmektedir. Bu yoğun iletişim trafiği ister istemez yoğun bir etkileşim ve alış verişi de beraberinde getirmekte, bu alış verişi ise aralarında çeşitli farklılıklar bulunan kültürleri yakınlaştırmakta, bilişmelerini, anlaşmalarını ve uzlaşmalarını sağlamakta, hatta aradaki farklılıkların giderek aşınmasını da netice vermektedir. Bu durum, bir taraftan farklılık ve özgünlüklerin giderek yok olduğu ve yeryüzünün zenginliklerinden olan kültürel renklilik ve çeşitliliğin tehdit altında olduğu kaygısını beslerken, diğer taraftan farklılıklarıyla birlikte öteki ile bir arada var olmanın ve özgünlüğünü koruyarak kendini küresel dünyaya kabul ettirmenin pekâlâ mümkün olduğu yönündeki umutları da beslemektedir. “Bireyler artık öteki insanlarla olan karşılıklı bağımlılıklarının daha fazla farkındalar, geçmiştekine kıyasla da kendilerini daha fazla küresel sorun ve süreçlerle özdeşleştirmiş durumdadır. Pek çok kişi internetin dünyadaki hızlı gelişiminin, Avrupa ve Kuzey Amerika'dakine benzer küresel bir kültürün yayılmasını hızlandırdığına inanıyor. Bundan, internetin geleneksel kültürleri ortadan kaldırarak onların yerine kökten farklı yeni kültürel değerleri geçireceği sonucunu çıkarmak acelecilik olur. Onun birçok bakımdan geleneksel kültürlerle de uyumlu olabileceğine, hatta onları güçlendirmek için kullanılabilecek bir araç olduğuna ilişkin kanıtlar (da) bulunmaktadır” (Giddens, 2008: 86-99).

Kültürlerarası iletişimde medyanın rolü üzerine söz söyleme ihtiyacı doğduğunda ilk akla gelen tespitlerden biri, kitlelere sunulan medya iletilerinin muhatap kitle üzerinde değiştirici bir etkiye sahip olduğu ve belirli merkezlerde üretilip yayına sokulan medya içeriklerinin bu iletilere maruz kalan kitleleri benzeşme yönünde değiştireceği ve giderek tek tipleştireceği tespiti olmaktadır. Günümüzde küresel çapta cereyan eden haberleşme, bilişim ve iletişimin bu yolla dünya kültürlerini giderek benzeştirmekte olduğu ve Batı merkezli tek tip bir dünya kültürünün küresel çapta egemen olmakta olduğu endişesi yaygın olarak dillendirilmektedir. “Yeni iletişim medyası küresel ölçekte paylaşılan deneyimler, kültürler ve toplumlar arasındaki farklılıkları aşmamıza, gerçekten karşılıklı güven ve anlayışın yaratılmasına yardımcı olacaktır” diyen Morley ve Robins (2011:31) küreselleşme konusunda şu ifadeleri aktarırlar: “Ekonomik faaliyetlerin küreselleşmesi şimdi bir kültürel dönüşümle ve kültürel küreselleşmeyle ilintilidir. Bu bir anlamda, evrensel kültür üretimi demektir. Dünyanın kültürel bütünleşmesi yönünde bir inanç vardır; yaşam biçimlerinin, kültürlerin ve tüketici davranışlarının bütün dünyada birbirine benzer hale geleceğine olan bir inanç... Ortaya çıkan şey, yeni bir elektronik kültür uzamıdır; yersiz bir görüntü ve benzetilişim coğrafyasıdır... Bu yeni küresel kültür alanı, anlık ve derinliği olmayan bir iletişim dünyasıdır... Dünyanın her tarafından bir araya getirilip toplanan kültür ürünleri, yeni bir kozmopolit piyasanın hizmetine sunulur... Yerel ve egzotik olan şeyler ait oldukları yerden sökölüp koparılarak dünya piyasası için yeniden ambalajlanır. Bu sözde dünya kültürü, farklılık ve özgünlüğe verilen yeni bir değer olabilir” Morley ve Robins (2011:155-157).

Göröldüğü gibi, küreselleşme ve iletişim denilince, başka bir deyişle iletişimin küreselleşmesi söz konusu edildiğinde mutlaka kültürel değişim ve dönüşüm gerçeği de gündeme gelmektedir. Yani, iletişimde yaşanan küresel çaptaki değişimin sadece bir iletişim olayından ibaret olmadığı, kültürlerin de buna bağlı olarak eř zamanlı değişime uğradığı ve iletişim teknolojisindeki değişime paralel olarak hızlı bir kültürel değişimin de yaşandığı gözlemi yapılmaktadır. Örneğin, Guibernau (2010:61-65) küreselleşme sonucu kültürlerin üst üste binip karışmış olmalarına rağmen, çok az kültürün “küresel kültür” olma derecesine yükseldiği, diğerlerinin ise küresel mücadelede kendilerini çözülmüş buldukları bir sürece tanıklık etmekte olduğumuzu ifade ederken; Özen (2007:130), kültürdeki değişikliklerin iletişim teknolojisindeki değişimlerin bir fonksiyonu olduğunu, iletişim teknolojisinin insanın yeteneklerini, düşüncesini, fikirlerini geliştirip değiştirdiğini, iletişim araçlarındaki gelişme ve değişmelerin toplumsal yapıyı etkileyerek toplumun kültürel değerlerinde de farklılaşmalara neden olduklarını belirtmekte ve “iletişim, toplumların ulusal kültürlerini korumada zaafa uğramalarına yol açmaktadır” tespitinde bulunmakta, ardından da “toplumlar arasındaki iletişimde tek yönlü iletişimin, yerini yavaş yavaş çok yönlü iletişime bırakacağı görölmektedir” diye eklemektedir. Bu tespitlerde de vurgulandığı gibi, kitle iletişim araçlarının, özellikle televizyonun ve sosyal medya denilen platformları da bünyesinde barındıran internet dediğimiz iletişim ağlarının insanların fikir, düşünce, tutum ve kanaatlerini değiştirme ve kişilerin düşüncelerinin yanında yetenek ve becerilerini geliştirebilme potansiyeline sahip olduğu gözlenmektedir. Bu özelliği ile küresel medyanın hedef kitlesini günden güne değiştirdiği, değişen bireylerin yanı sıra, onların üyesi oldukları kültürleri de değiştirip dönüşürmekte olduğu gözden kaçmamaktadır.

Güzelcık (1999: 33)'in ifadeleriyle, “sonuç olarak küreselleşme süreciyle birlikte, fikirler, düşünceler, izlenimler (ve) notlar dünya çapında bir dolaşım içindedir. Böylece bir küresel kültür piyasası meydana gelmiştir”. İşte bu küresel kültür piyasasında, tıpkı ticari piyasada olduğu gibi baskın konumda olan, küresel bağlantı olanaklarını elinde bulunduran, çeşitli gözetim/denetim mekanizmaları ile bunları kendi kontrolü altında tutan güçlerin üretip piyasaya sürdükleri kültür ya da kültürel alışkanlıklar giderek bütün dünyada yaygın ve egemen bir konum kazanmaktadır. Bu durum ise aynı ölçüde dünyaya açılma ve aynı kolaylıkta kendini ifade etme imkânlarına sahip bulunmayan öteki kültür gruplarını giderek daha çok tedirgin etmektedir.

O halde küreselleşme ve kültürel tektipleşme karşısında tavrımız ne olmalıdır. Değişime direnerek bu çağın yeni tip kapalı toplumlarını kurgulamak mı yoksa güçlü dalgalar halinde üzerimize gelen değişim ve dönüşüme teslim olup kendimizi küresel akıntının gidişine bırakmak mı? Üçüncü bir yol daha olabilir mi? Acaba bu tektipleştirici global köyde kültürel farklılıklarla birlikte var olmak ve çok kültürlü bir ortamda yaşamak mümkün olabilir mi? Parekh tarafından yapılan çok yerinde bir tespitle, farklı kültürlerle ait insanlar ne birbirlerinin aynısı ne de büsbütün farklıdır. Onları bir sayacak kadar ortak doğal insani benzerlikleri olduğu gibi, bir birine karşı ötekileştirecek ölçüde de çok sayıda farklılıkları bulunmaktadır. “Atalarından kalan sınırları devamlı zorlayan ve bazen bunları esnetmekte başarılı olan varlıklar olarak, insanların doğası durağan ve tamamlanmış değil, aksine gelişime açıktır... İnsanların ortak bir doğaları, ortak varoluş şartları, yaşam deneyimleri, durumları vs. vardır. Ancak aynı zamanda bunları çok farklı şekillerde kavramlaştırır ve onlara çok farklı tepkiler verir, farklı kültürlerin ortaya çıkmasına sebep olurlar... İnsan varlığının evrensel olarak paylaşılan özellikleriyle iç içe ve bunlarla kısıtlıdır. İnsan olmak hem ortak bir türün, hem de farklı bir kültürün üyesi olmaktır ve biri diğerini gerektirir... (İnsanlar) ne tamamen benzer ne de tamamen farklıdır... İnsanlara bu şekilde yaklaşınca ne insan doğası kavramının bizi teşvik ettiği gibi diğer insanların temelde bize benzediğini düşünür ne de kültürel determinizm ve kültürcülük kavramının ima ettiği gibi tamamen farklı olduklarını varsayız. Onlara, anlaşılabilir ve bir diyalogu mümkün kılacak kadar benzer, şaşırtıcı olacak ve diyalogu gerekli kılacak kadar farklı oldukları varsayımına dayanarak yaklaşırız. Bu nedenle, ne onları kendi insan doğası kavramımızın içinde eritip farklılıklarını reddederiz, ne de kendilerine ait bir dünyaya kapatıp bizimle paylaştıkları evrenselliği inkar ederiz. Evrensel ve farklı olduklarını kabul ederek hem ortak insanlıklarına hem de kültürel farklılıklarına saygı duyma zorunluluğumuzu kabul etmiş oluruz” (Parekh, 2002:158-160).

Sonuç

Sonuç olarak, iletişimin dünya çapında cereyan ettiği bir çağı idrak ediyoruz. Böyle bir ortamda kişiler arasında olduğu kadar kültürler arasında da küresel düzeyde gerçekleşen bir iletişim türü ile karşı karşıya gelmemiz kaçınılmaz olmaktadır. Bilgi, teknoloji ve ekonomik mallar gibi kültürler de küresel bir pazarda dolaşıma girmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla, belirli merkezlerde üretilip bütün dünyaya pazarlanan ekonomik mallar gibi, dünyanın herhangi bir yerinde

üretilen kültürel ürünler de bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde dünya çapında bir pazar metaı haline gelmiştir. Hatta dünya çapında dolaşıma sokulan eski-yeni bilumum kültürler veya kültürel nesnelere alıcı da bulabilmektedir. Hal böyle olunca, dünyanın herhangi bir yerinde hayatta bulunan kültürlerin ya da kültürel varlıkların global köyde gözlerden uzak, kıyıda köşede kalması, kültürel alış verişten geri durması ve değişimden yakasını kurtarabilmesi düşünülemezdir. Kısaca, teknik ve ekonomik piyasada olduğu gibi, kültür sahasında da alış veriş, değiş tokuş, haliyle kültürel değişim dönüşüm kaçınılmaz görünmektedir.

Günümüz küresel dünyasında neredeyse bütün olaylar kayda alınmakta, an be an ekranlarla bütün dünyaya yansıtılmakta ve adeta her şey bütün insanların gözü önünde cereyan etmektedir. Hatta medyada görünme fırsatını kaçıranlar, iletişim araçlarının sunduğu imkânları kullanarak kameralı ve bilgisayar yazılımlarına sahip (akıllı tabir edilen) mobil (cep) telefonları ya da tablet bilgisayarları ile adeta her anlarını, her hallerini görüntülemekte, bunları sosyal medya denilen internet ortamlarında paylaşmakta, böylece dünya çapında görünür olmaya çalışmaktadırlar.

Bütün bunların sonucu olarak da küresel dünyanın toplumlari, aralarında binlerce kilometre mesafe bulunsada kapı komşusu haline gelmekte, fertleri bir birine karışmakta, insanlar kendilerini sınırları nerede başlayıp nerede bittiği belli olmayan bir global köyün sakinleri, dijital bir evrenin vatandaşları olarak algılamaya başlamaktadırlar. Bu durum, global köydeki çok kültürlü toplumların iç meselelerine de yansımaktadır. Örneğin, bir toplum sosyal bünyesinde yer alan farklı yerel kültürleri reddetse ya da görmezden gelse bile dünyanın öteki toplumları duyarsız kalmamakta, bunların yaşama hakkına sahip çıkma adına çeşitli müdahalelerde bulunabilmektedirler. Bugün, bir Avrupa ülkesindeki ayrılma referandumundan, Batı medyasındaki karikatür krizlerine, Amerika'daki islamofobiadandan Türkiye'deki Kürt problemine, Rusya'nın Kırım ilhakından Arap sokaklarındaki hareketlere, Afrika ülkelerindeki yoksulluk ve açlıktan, dünyanın değişik bölgelerinde sürüp giden kanlı çatışmalara, pek çok olay artık birer yerel problem olarak görülmemekte, dünya toplumlarının ortak sorunları olarak değerlendirilmektedir. Hatta çoğu kez bu türden olaylara yönelik müdahaleler, ülkelerin iç işlerine müdahale olarak değil de küresel birlikte yaşamının gereği olarak kabul edilmektedir.

Bu yeni durumun baş aktörlerinden biri hiç şüphesiz 70'lerde "kitle haberleşme araçları", 80'lerde "kitle iletişim araçları" olarak adlandırılan, 90'lardan bu yana da daha çok şu anki adı ile kullanılan "medya" olmaktadır. Ortaya çıkışından bu yana toplumsal hayatta çok etkili ve belirleyici bir rol oynayan, hatta toplumsal hayatta sahip olduğu ağırlıklı konumu nedeniyle "dördüncü kuvvet" nitelemesi ile de anılan medya, teknolojik gelişmelere paralel olarak geçirdiği hızlı değişim sonucunda yeni bir yapıya bürünmüş ve "yeni medya" adlandırması ile bambaşka bir kimlik kazanmıştır. İletişimin her türlü araç ve tekniğini içinde barındıran internet teknolojileri medyanın bu değişiminde kilit role sahip bulunmaktadır. Klasik anlamdaki medya ile çok alakalı olmamakla birlikte insanların iletişiminde, gündemi takip etmede, hatta gündem belirlemede oldukça etkili araçlar haline gelmeye başlayan çeşitli internet platformları artık "sosyal medya" olarak adlandırılmakta ve medya olgusuna bambaşka bir boyut kazandırmaktadır.

Bütün bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, gerek kültürel çeşitliliğe sahip toplumlar, gerekse kültürel farklılıklar sergileyen çeşitli toplumlar için önemli bir konu olan kültürler arası iletişimde yukarıda anlatılan boyutlarıyla değişen medyanın önemli bir yere, göz ardı edilemeyecek bir role sahip olduğu gözlenmektedir. Kısaca kültürel farklılıkları olan kişi ve toplumlar bugün çok yoğun bir biçimde medya platformlarında karşılaşmakta ve medya aracılığı ile iletişime geçmektedirler. Böyle olunca, medyanın bu konudaki hareket tarzı oldukça önemli bir hal almaktadır. Dolayısı ile medya organlarının farklı kültürleri buluşturdukları veya karşı karşıya getirmekte oldukları gerçeğini göz ardı etmemeleri önemli bir gereklilik olarak belirmektedir. Ancak burada sorumluluk sadece medya organları ile de sınırlı kalmamakta, özellikle sosyal medya denilen platformlar üzerinden iletişim kuran bireylerin başkalarının farklılıklarını, değer ve hassasiyetlerini göz ardı etmeden hareket etmeleri gerektiği gün gibi ortaya çıkmaktadır. Kısaca, kültürler arası iletişimde olumsuzlukların bertaraf edilmesi ve yapıcı bir iletişimin gerçekleştirilebilmesinde medya ve kullanıcılarına önemli sorumluluklar düştüğü söylenebilir.

Son söz olarak, gerek medya organlarının gerekse bunlardan yararlanan bireylerin ötekine karşı hassasiyet göstermesinin, genelleme, tek formda görme ve cepheleştirmeden kaçınmasının ve evrensel barışa katkı sunacak tarzda bir iletişim yaklaşımı sergilemesinin yararlı olacağı söylenebilir. Ayrıca, değişen medya ya da yeni medya platformlarını düzenleyen ve kontrol eden birimler ile bunların kullanıcılarının başkaları ile iletişim sürecinde kendi kültürlerine karşı hassasiyet gösterdikleri kadar ötekilerin kültürel farklılıklarına da saygı çerçevesinde hareket etmeleri gerektiği önerilebilir.

Kaynaklar

- Alemdar, K. (2001). İletişim ve Tarih. Ankara: Ümit Yayıncılık
- Bal, H. (2013). İletişim Sosyolojisi-Sosyal İletişim/Kitle İletişimi/Elektronik İletişim. Ankara: Sentez Yayıncılık
- Bek M. G. (2003). Küreselleşme, İletişim Endüstrileri ve Kimlikler-Avrupa Birliği ve Türkiye’de İletişim Politikaları. Ankara: Ümit Yayıncılık
- Bourse, M. (2009). Melezliğe Övgü (Çev.: I. Ergüden), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Çamdereli, M. (2008). İletişime Giriş. İstanbul: Dem Yayınları
- DPT (2000), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı-Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.
- Ecevit, M. F. (2007). “Kitle İletişimi, İletişim ve Toplum”, Genel İletişim, (2.Baskı), (Ed.:U. Demiray). Ankara: Pegem A Yayıncılık, 91-118
- Erdem, T. (2006). Feodaliteden Küreselleşmeye-Temel Kavram ve Süreçler. Ankara: Lotus Yayınevi
- Erkızan, H. N. (2002). “Küreselleşmenin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri Üzerine”, Doğu Batı Dergisi, Y:5, S:18, 61-75

- Giddens, A. (2008). Sosyoloji (Yayına hazırlayan: Cemal Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları
- Göksel A. B. (1991). “Kitle İletişim Araçlarındaki Gelişmelerin Kültür’ün Oluşması ve Yayılması Üzerindeki Etkileri”, Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Düşünceler Dergisi, Yıl:5, Sayı:5, İzmir, 1-7
- Guibernau, M. (2010). “Küreselleşme, Modernite ve Ulusal Kimlik” (Çev.: N. N. Domaniç), Ulusal Kimlik ve Etnik Açılım, (Ed.: V. Erenus), İstanbul: Sarmal Yayınları, 61-78
- Güvenç, B. (2011). Kültürün ABC’si, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Güvenç, B. (2013). Kültürün ABC’si (6. Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Güzelcik, E. (1999). Küreselleşme ve İşletmelerde Değişen Kurum İmajı. İstanbul: Sistem Yayınları
- İnal, M.A. (2005). “Medyanın Etkisi Sorunsalına Başka Bir Bakış”, Medya ve Toplum (Der.: Sevdâ Alankuş). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 65-80
- Kaçmazoğlu, H.B. (2002). “Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme”, Dünyada ve Türkiye’de Farklılaşma-Çatışma Bütünleşme-II (III. Ulusal Sosyoloji Kongresi), Ankara: Sosyoloji Derneği Yay., 216-228
- Karadereli C. (2005). “Küreselleşme ve Dünya Düzenleri”, Küreselleşme ve Alternatif Küreselleşme (Der.: Cem Karadereli). Ankara: Phoenix Yayınevi
- Kartarı A. (2006). Farklılıklarla Yaşamak-Kültürlerarası İletişim (2.baskı). Ankara: Ürün Yayınları
- Kejanlıoğlu, B.D. (2005). “Medya-Toplum İlişkisi ve Küreselleşmenin Yerel Medyaya Sunduğu Olanaklar”, Medya ve Toplum (Der.: Sevdâ Alankuş). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 81-98
- Kızılcılık, S. (2003). Küreselleşme ve sosyal Bilimler (2.baskı). Ankara: Anı Yayınları
- Kongar E. (1997). “Küreselleşme ve Kültürel Farklılıklar Çerçevesinde Ulusal Kültür”, E. Kongar’ın Resmi İnternet Sitesi, http://www.kongar.org/makaleler/mak_ku.php (05.12.2013’te indirilmiştir)
- Morley, D. & Robins K. (2011). Kimlik Mekânları (Çev.: E. Zeybekoğlu), (2. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Mutlu, E. (1998). İletişim Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Nalçacıoğlu, H. (2005). “Medya ve Toplum İlişkisini Anlamak Üzere Bir Çerçeve”, Medya ve Toplum (Der.: Sevdâ Alankuş). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 51-64
- Özen, Ö. (2007). “Kültürel İletişim”, Genel İletişim (2.Baskı), (Ed.:U. Demiray). Ankara: Pegem A Yayıncılık, 119-140
- Öke, M. K. (2001). Küresel Toplum ve Türkiye. Ankara: Konrad Adenauer Vakfı
- Parekh, B. (2002). Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek (Çev.: B. Tanrıseven). Ankara: Phoenix Yay.

- Robertson, R. (1999). Küreselleşme-Toplum Kuramı ve Küresel Kültür (Çev.: Ü.H. Yolsal). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Siyez, D. M. (2010). “Kişilerarası İlişkilerin Başlangıcı ve Gelişimi”, Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim. (Ed.:A. Kaya). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 69-104
- Tabak, R. S. (1999). Sağlık İletişimi. İstanbul: Literatür Yayınları
- Tabb, W. K. (2002). Ahlsız Fil-21. Yüzyılda Küreselleşme ve Sosyal Adalet Mücadeleleri (Çev.:E. Özkaya). Ankara: Epos Yayınları
- Tanribilir, R. ve Şen, E. (2005). “Kültürlerarası İletişim ve Öteki Kavramının Günümüz Dünyasında Yeri ve Önemi”, Journal of istanbul Kültür University, 129-137, http://www.iku.edu.tr/TR/iku_gunce/C3S1Sosyal/129.pdf, (04.02.2014’te indirilmiştir)
- TDK, Büyük Türkçe Sözlük-Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/>, (30.01.2015’te indirilmiştir)
- Tekinalp, Ş. (2005). “Küreselleşen Dünyanın Bunalımı: Çokkültürlülük”, Journal of istanbul Kültür University, 75-87, http://www.iku.edu.tr/TR/iku_gunce/C3S1Sosyal/75.pdf, (04.02.2014’te indirilmiştir)
- Tomlinson, J. (2004). Küreselleşme ve Kültür (Çev.: A. Eker). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Törenli, N. (2005). Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Tutar, H. (2000). Küreselleşme Sürecinde İşletme Yönetimi. İstanbul: Hayat Yayınları
- Türker, M. ve Örerler, E. O. (2004). Türk Şirketlerinin Küresel Şirket Haline Getirilmesi Yolları. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları
- Uluç, G. (2002). “Medya Yapılarının Küreselleşmesi”, Doğu Batı Dergisi, Y.:5, S.:18, 285-300
- Unesco (2001). Unesco Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi (Çev.: Y. Özay), (05.12.2013’te indirilmiştir) http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/kulturel_ifadelerin_çesitliliği/EVRENSEL_B%C4%B0LD%C4%B0RGE.pdf
- Vatandaş, C. (2002). Çok Kültürlülük. İstanbul: Değişim Yayınları
- Yaylagül, L. (2013). Kitle İletişim Kuramları (5. Baskı). Ankara: Dipnot Yayınları
- Yıldız, Ş. (2005). Dil Kültür İletişim ve Medya. Ankara: Sinemis yayınları
- Yüksel, A.H. (2007). “İletişim Kavram ve Tanımı”, Genel İletişim (2.Baskı), (Ed.:U. Demiray). Ankara: Pegem A Yayıncılık, 3-32